

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувачка ступеня доктора філософії **Шпак Інна Василівна**, 1997 року народження, громадянка України, освіта вища: закінчила у 2020 році Університет державної фіскальної служби України за спеціальністю «Право», аспірантка денної форми навчання Державного податкового університету, Міністерство фінансів України, м. Ірпінь, виконала акредитовану освітньо-наукову програму «Право».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Державного податкового університету, Міністерства фінансів України, м. Ірпінь, від «26» квітня 2024 року № 565, у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради – **Наталії Новицької**, доктора юридичних наук, професора, професора кафедри цивільного права та процесу Державного податкового університету

Рецензентів – **Вікторії Чайки**, доктора юридичних наук, доцента, професора кафедри фінансового та податкового права Державного податкового університету

Альони Гарбінської-Руденко, кандидата юридичних наук, доцента, доцента кафедри фінансового та податкового права Державного податкового університету

Офіційних опонентів – **Оксани Музики-Стефанчук**, доктора юридичних наук, професора, завідувача кафедри фінансового права Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Наталії Воротіної, кандидата юридичних наук, доцента, старшого наукового співробітника відділу проблем державного управління та адміністративного права Інституту держави і права імені В. М. Корецького Національної академії наук України,

на засіданні «04» травня 2024 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» **Шпак Інні Василівні** на підставі публічного захисту дисертації «**Правове регулювання видатків бюджету на національну безпеку та оборону**» за спеціальністю 081 «Право».

Дисертацію виконано в Державному податковому університеті, Міністерства фінансів України, м. Ірпінь.

Науковий керівник **Любов Касьяненко**, доктор юридичних наук, професор, Державний податковий університет, професор кафедри фінансового та податкового права.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису, виконаного державною мовою, і є комплексним, цілісним, завершеним науковим дослідженням, містить нові науково обґрунтовані результати, що відрізняються новизною в постановці і вирішенні теоретичних та правових проблем регулювання видатків бюджету на національну безпеку і оборону, що має істотне значення для галузі знань 08 «Право». Зокрема, уперше запропоновано під поняттям «видатки бюджету на національну безпеку» розуміти бюджетні ресурси, які спрямовуються на здійснення завдань і функцій щодо забезпечення національної безпеки держави, передбачені відповідним бюджетом; рекомендується законодавчо визначити поняття «видатки бюджету на національну оборону», доповнивши статтю 2 БК України та статтю 1 Закону України «Про оборону України» положенням наступного змісту: «видатки бюджету на національну оборону – це кошти, які виділяються на фінансування оборонних потреб задля забезпечення безпеки країни, захисту її території і суверенітету»; визначено особливості функції забезпечення національної безпеки та розкрито зміст функції оборони держави, що є стратегічно важливими для гарантування національної безпеки та стійкості країни, а також фінансового забезпечення сфери національної безпеки та оборони; виокремлено перспективні напрямки реформування державного контролю за видатками бюджету на національну безпеку та оборону з урахуванням досвіду зарубіжних країн тощо.

За своїм змістом дисертація відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (із змінами), Вимогам до оформлення дисертації, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 (із змінами) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами).

Здобувачка має 15 наукових публікацій за темою дисертації, з них 4 статті у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України:

1. Касьяненко Л. М., Вовкочин І. В. Державний контроль за видатками бюджету на сектор безпеки та оборони. *Ірпінський юридичний часопис: науковий журнал*. 2021. № 1 (5). С. 89-96. URL: <https://dpu.edu.ua/aaaa>.

2. Vovkochyn I. V. The concept and essence of budget expenditures on national security. *Електронне наукове фахове видання «Юридичний науковий електронний журнал»*. 2022. № 3. С. 152-154. URL: http://www.lsej.org.ua/3_2022/34.pdf.

3. Шпак І. В. Сутність та особливості правового регулювання видатків бюджету на сектор національної безпеки і оборони в умовах воєнного стану. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2023. № 6. С. 555-560. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2023/12/99.pdf>.

4. Шпак І. В. Правові засади контролю за видатками бюджету на національну безпеку та оборону України з урахуванням зарубіжного досвіду. *Держава та регіони. Серія: право*. 2023. № 4 (82). С. 97-103. URL: http://www.law.stateandregions.zp.ua/archive/4_2023/17.pdf.

У дискусії взяли участь (голова, рецензенти, офіційні опоненти, інші присутні) та висловили зауваження:

Офіційний опонент – доктор юридичних наук, професор **Музика-Стефанчук Оксана Анатоліївна**, завідувач кафедри фінансового права Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, надала позитивний відгук із зауваженнями:

1. погоджуємося із дисертанткою, яка констатує, що важливою складовою національної безпеки у фінансовій сфері є бюджетна. Адже вона, в свою чергу, є головною умовою формування та функціонування бюджетної системи України, а також виступає критерієм ефективності її бюджетної політики та організації бюджетного процесу. Окрім того бюджетна безпека тісно пов'язує економіку, соціальну сферу та військове забезпечення держави і має важливе значення для забезпечення національної безпеки в цілому, і належного та ефективного фінансування національної безпеки та оборони країни зокрема (с.52). У дисертації авторка виокремлює основні загрози, що постали перед бюджетною безпекою України на сучасному етапі. Проте, хотілося б почути думку дослідниці щодо напрямів зміцнення бюджетної безпеки України, а також її пропозиції відносно шляхів вирішення (подолання) існуючих загроз.

2. Дисертантка вказує, що важливе місце у законодавстві України належить нормативно-правовим актам, що спрямовані на належне фінансове забезпечення національної безпеки та оборони з метою відсічі збройної агресії проти України, а також захисту нашої держави і її громадян. Серед таких виділяє: Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2022 рік» від 23.02.2022 № 2099-IX, Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2023 рік» від 03.11.2022 № 2710-IX, Закон України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України» від 11.04.2023 № 3035-IX, Закон України «Про внесення змін до розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу України та інших законодавчих актів України» від 15.03.2022 № 2134-IX. Безперечно, вказані нормативно-правові акти визначають особливості фінансового забезпечення національної безпеки та оборони, однак наведений

перелік не є вичерпним. Було б цікаво почути думку дисертанта, прийняття яких ще нормативно-правових актів стало важливим для національної безпеки та оборони держави.

3. Здобувач пропонує удосконалити елементи механізму справляння військового збору, зокрема: 1) включити військовий збір до переліку загальнодержавних податків та зборів; 2) чітко визначити базу оподаткування військовим збором; 3) запровадити диференціацію ставок військового збору із врахуванням доходів фізичних осіб, що забезпечило б справедливі та об'єктивні умови оподаткування верств населення з різним рівнем доходів; 4) забезпечити пошук додаткових надходжень до Державного бюджету України, зокрема, за рахунок запровадження військового збору для приватних підприємців; 5) створити цільовий фонд (так як даний платіж має цільове призначення), до якого б надходили кошти від сплати військового збору. Саме створення такого фонду забезпечило б чіткість та прозорість процедури перерахування, використання та перевірки на доцільність використання даного платежу; 6) провести реформування податкової системи шляхом оптимізації оподаткування з урахуванням балансу між фіскальною достатністю та соціальною справедливістю (с. 76). На нашу думку, варто підтримати застосування такої пропозиції. Водночас, доцільно конкретизувати позицію автора щодо можливості запровадження військового збору для приватних підприємців, а також диференціації ставок військового збору для фізичних осіб із врахуванням їхніх доходів та пояснити чи таке нововведення не суперечитиме засадам податкового законодавства, закріпленим у статті 4 Податкового кодексу України (зокрема, принципам рівності оподаткування та соціальної справедливості).

4. Аналізуючи підрозділ 3.1 «Зарубіжний досвід щодо здійснення державного контролю за видатками бюджету на національну безпеку та оборону» авторка вказала, що проблема забезпечення та фінансування національної безпеки є надзвичайно важливою для України і постійно перебуває в центрі уваги країн світу. Під час публічного захисту варто пояснити, що у напрямі здійснення державного контролю за видатками бюджету на національну безпеку та оборону на прикладі деяких зарубіжних країн може бути корисним для України та яким чином використано?

5. Дисертантка у своїй науковій праці вказує на необхідність розширення видаткових повноважень органам місцевого самоврядування щодо фінансування сектору національної безпеки і оборони. Зокрема пропонує внести зміни до БК України в частині розширення видатків місцевих бюджетів, яке може відбуватися з усіх рівнів місцевих бюджетів конкретно на заходи з надання матеріальної підтримки сектору національної безпеки та оборони у період дії воєнного стану. У даному випадку потребує додаткового пояснення позиція дослідниці, які конкретні кроки необхідно зробити щодо розширення переліку пріоритетних видатків з місцевих бюджетів.

Офіційний опонент – кандидат юридичних наук, доцент **Воротіна Наталія Вікторівна**, старший науковий співробітник відділу проблем

державного управління та адміністративного права Інституту держави і права імені В. М. Корецького Національної академії наук України, надала позитивний відгук із зауваженнями:

1. Дисертантка вказує, що за суспільним призначенням видатки бюджету поділяються на видатки на економіку, видатки на оборону, видатки на соціальні заходи, видатки на управління тощо. Зважаючи на наведені різновиди виникають наступні питання: 1) у чому, на думку дослідниці, полягає різниця між видатками бюджету на національну безпеку та видатками на оборону? 2) із огляду на що дисертантка пропонує внести зміни до чинного законодавства України (зокрема щодо закріплення у БК України визначення поняття «видатки бюджету на національну безпеку», а в Законі України «Про оборону України» та БК України – термін «видатки бюджету на національну оборону»), розмежовуючи такі бюджетні видатки.

2. У дослідженні вказується, що до складу сектору національної безпеки та оборони входять: Антитерористичний центр при Службі безпеки України, Апарат Ради національної безпеки і оборони України, Державна міграційна служба України, Державна прикордонна служба України, Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України, Державна служба України з надзвичайних ситуацій, Державна спеціальна служба транспорту, Збройні Сили України, Міністерство внутрішніх справ України, Міністерство оборони України, Національна гвардія України, Національна поліція України, розвідувальні органи України, Служба безпеки України, Служба судової охорони, Управління державної охорони України, центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну військовопромислову політику.

На нашу думку, у дисертаційній роботі варто було б визначити коло повноважень вказаних складових сектору безпеки і оборони. Тому під час публічного захист хотілося б почути причину, з якої дисертантка не здійснила широкого аналізу цих питань, натомість дійшла висновку про те, що повноваження органів, до компетенції яких належить забезпечення національної безпеки, певною мірою дублюються.

3. Здійснення здобувачкою аналізу видаткової частини державного бюджету на національну безпеку та оборону України є досить важливим етапом її наукового дослідження. В умовах війни обсяг видатків бюджету на національну безпеку та оборону неухильно зростає, а тому значна кількість фінансових ресурсів держави наразі направлена саме на оборонні потреби. Окрім того складні соціально-економічні умови в Україні породжують зростання дефіциту фінансових ресурсів, а це вказує на необхідність перегляду та оптимізації видатків бюджету, а також пошуку нових шляхів його наповнення. Із цього приводу хотілося б почути позицію автора щодо того, які саме перетворення потрібно здійснити для забезпечення фінансування бюджетних видатків на належному рівні.

4. Авторкою на основі вивчення доктринальних праць та практики застосування правових норм міжнародного і національного законодавства

сформульовано рекомендації щодо удосконаленню чинного законодавства України щодо збереження незалежності держави та накопичення такого потенціалу, який би дозволив дати відсіч російській агресії за сучасних умов: 1) працювати над збільшенням видатків на сектор національної безпеки і оборони та визначенням їх оптимальної структури; 2) наповнювати місцеві бюджети за рахунок ефективних дій місцевої влади, яка отримала додаткові повноваження внаслідок реформи децентралізації; 3) розробити єдину бюджетну стратегію фінансування сектору національної безпеки та оборони.

Проте з тексту дисертації не зовсім зрозуміло, як ці положення повинні реалізуватись у чинному законодавстві. З огляду на важливість цих питань, додаткові пояснення хотілося б почути від дисертантки під час публічного захисту.

5. Дослідницею у розділі 2 проаналізовано контроль за використанням коштів, що виділяються на потреби національної безпеки та оборони держави. Втім, на наш погляд, під час захисту дисертації доцільно було б уточнити, виходячи із яких міркувань нею було обрано саме ці види контролю (державний і громадський (недержавний)).

Рецензент – доктор юридичних наук, доцент **Чайка Вікторія Вікторівна**, професор кафедри фінансового та податкового права Державного податкового університету, надала позитивний відгук із зауваженнями:

1. На думку дисертантки визначення категорії «видатки бюджету», закріплене в Бюджетному кодексі України, є загальним і повною мірою не розкриває її зміст і специфічні особливості. Зважаючи на це, авторкою було запропоновано внести зміни до Бюджетного кодексу України та визначити «видатки бюджету» як частину фінансових ресурсів держави, які зосереджені в бюджетах відповідних рівнів і спрямовуються на здійснення програм й заходів, які покладені на органи державної влади та місцевого самоврядування відповідно до положень бюджетного законодавства. Така позиція потребує додаткової аргументації під час публічного захисту з метою роз'яснення, чому саме дисертантка вважає нормативне визначення видатків бюджету загальним і таким, що не повною мірою розкриває зміст і особливості вказаного поняття.

2. У своїй дисертації дослідниця визначає і характеризує функцію держави щодо забезпечення національної безпеки, яка полягає у гарантуванні безпеки відповідних національних інтересів за умови виникнення негативних тенденцій до створення потенційних або реальних загроз національним цінностям у різних сферах, а саме: економічній, політичній, військовій, екологічній, інформаційній тощо (с. 38), а також розкриває зміст функції оборони держави, яка визначається потребою захисту територіальної цілісності, суверенітету, національних інтересів і безпеки громадян від потенційних загроз, збройної агресії та збройного конфлікту (с. 42). Не зовсім зрозумілою є позиція дисертантки щодо того, як саме вона розглядає такі важливі функції держави – як дві незалежні чи як дві взаємопов'язані функції.

Під час публічного захисту дисертації доцільним би було, аби авторка аргументувала свою позицію з приводу зазначеного.

3. Погоджуємося з дослідницею в тому, що значні обсяги видатків бюджету на національну безпеку і оборону навіть в умовах воєнного стану створюють поле для корупційних проявів (с. 94). Хотілось би почути думку дисертантки щодо її бачення шляхів вирішення даної проблеми.

4. Визначення особливостей функції забезпечення національної безпеки та розкриття змісту функції оборони держави авторка відносить до положень наукової новизни, а саме до наукових положень, які позначені як здійснені «уперше». Навряд чи можна сказати, що дослідження цих функцій здійснено дисертанткою вперше, адже їх зміст неодноразово розкривався у наукових роботах інших учених-правників. Постає запитання, в чому полягає унікальність характеристики таких основних функцій держави як забезпечення національної безпеки та оборони держави.

Рецензент – кандидат юридичних наук, доцент **Гарбінська-Руденко Альона Валеріївна**, доцент кафедри фінансового та податкового права Державного податкового університету, надала позитивну рецензію із зауваженнями:

1. При з'ясуванні сутності видатків бюджету як правової категорії дослідниця зазначила, що підходи деяких вчених до розуміння категорії «видатки бюджету» є не зовсім коректними, так як вони розкривають її за допомогою іншої правової категорії – «витрати бюджету». Прохання пояснити, чому ці поняття доцільно було б розмежувати.

2. Авторка зазначає, що на підставі вивчення позитивного досвіду зарубіжних країн аргументована необхідність здійснення міжнародного співробітництва з питань, що належать до компетенції органів державного бюджетного контролю. Така пропозиція дисертантки потребує додаткової аргументації.

3. Із метою вдосконалення державного контролю за процесом планування та фінансування сектору національної безпеки та оборони дисертантка пропонує: 1) дотримуватися системного підходу під час визначення функцій, завдань, чисельності, структури сектору національної безпеки та оборони й обсягу його фінансування; 2) забезпечити прозорість основних напрямів видатків бюджету, спрямованих на національну безпеку та оборону; 3) визначити в процесі реформування сектору національної безпеки та оборони пріоритетні програми та напрями, здійснювати контроль за їх реалізацією; 4) розробити комплекс законодавчих та нормативних заходів щодо контролю за використанням коштів Державного бюджету України, що виділяються на потреби національної безпеки та оборони; 5) запровадити дієвий механізм здійснення контролю за видатками бюджету та проведення розслідувань діяльності сектору національної безпеки та оборони. У контексті цього під час публічного захисту бажано надати більш детальну аргументацію щодо особливостей реалізації зазначених перетворень.

4. Дисертантка, проаналізувавши підходи науковців-правників до визначення поняття «бюджет», справедливо узагальнила, що бюджет як правова категорія виступає тим законом України (щодо державного бюджету)

або рішенням органів місцевого самоврядування (щодо місцевого бюджету), який визначає головні фінансові плани з формування та використання коштів і закріплює повноваження учасників бюджетного процесу, які визначають, яким чином будуть збиратися, розподілятися та використовуватися грошові кошти протягом бюджетного періоду. Однак, хотілося б почути думку дисертантки, через використання яких основних ознак сутності бюджету вона прийшла до формулювання такого висновку.

Голова ради – доктор юридичних наук, професор **Новицька Наталія Борисівна**, професор кафедри цивільного права та процесу Державного податкового університету, без зауважень.

Касьяненко Любов Михайлівна, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри фінансового та податкового права Державного податкового університету, без зауважень.

Результати відкритого голосування:

«За» 5 (п'ять) членів ради,

«Проти» НЕНАЄ членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує **Інні Шпак** ступінь доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової
спеціалізованої вченої ради

Наталія НОВИЦЬКА

